

GRAMATYKA NA WESOŁO

Zdanie do zapamiętania przypadków:

Mama (mianownik) **da**ła (dopełniacz) **c**órcę (celownik) **b**ułkę (biernik) **n**asmarowaną (narzędnik) **m**asłem (miejscownik) **w**iejskim. (wołacz)

PRZYPADKI W JĘZYKU POLSKIM

PRZYPADEK	SKRÓT	PYTANIE	ODMIANA	ODMIANA	ODMIANA
Mianownik	M.	кто? co?	córka	ojczyzna	wiatr
Dopełniacz	D.	kogo? czego?	córki	ojczyzny	wiatru
Celownik	C.	komu? czemu?	córcę	ojczyźnie	wiatrowi
Biernik	B.	kogo? co?	córkę	ojczyznę	wiatr
Narzędnik	N.	(z)kim? (z)czym?	córką	ojczyzną	wiatrem
Miejscownik	Msc.	(o)kim? (o)czym?	córcę	ojczyźnie	wietrze
Wołacz	W.	o!	córko!	ojczyzno!	wietrze!

CZY WIESZ, ŻE.....

- w języku węgierskim jest 29 przypadków
- w języku fińskim jest 16 przypadków
- w języku polskim jest ich tylko 7

Części mowy

Rymowane części mowy same wejdą ci do głowy

Nazwa rzeczy to **rzeczownik**:
gwóźdź, stół, szklanka, strug, kątownik.

Przymiotnikiem - przymiot określi:
szkolny, miejska, kwaśne, mokre.

Cyfrę - **liczebnikiem** zastąp:
pięć, sto, piątą, jedenastą...

Zaimek - zamiast "imienia":
"ona" - to kra, kość lub Henia.

Czynność się odbywa w czasie,
stąd **czasownik**: pasłeś, pasiesz...

Przysłówka użyj przy słowie.
Słowo: czuję się - jak? - zdrowiej.

Przy imieniu jest **przymimek**,
rządzi nim: do Stacha, w zimie.

Spójnik spaja słowa, zdania:
Wiem, że przyjdą Stach i Ania.

Hej! Bums! Hola! - słowem dzikim
wykrzykujesz **wykrzykniki**.

Kto? co? - o **rzeczownik** pytaj:
Uczeń, Stach, gramofon, płyta.

Jaki? który? - żółty, słodki;

Czy - państwowy. To **przymiotnik**.

Liczebniku, włącz w nasz wierszyk!

Ile? - jeden. Który? - pierwszy.

Ja, ty jakiś, nigdzie, wielu -
to **zaimki** przyjacielu.

Co ktoś robi? Co się dzieje?

Czasowniki: śpiewa, dnieje.

Jak? Gdzie? Kiedy - to **przysłówek**:

Ładnie, blisko, dziś. Dość słówek.

Znajdź **przymimki** przy imionach:

Z Jankiem, w Stachu, do Szymona.

Spójnik spaja doskonale

Słowa, zdania: i, lecz, ale.

Wykrzykniku, jeśli woła

Wykrzyczcie się: Hej! Hop! Hola!

Wreszcie **partykuły** te:

-li, czy, no, -że, nich, by, nie.

Części zdania

Rymowane części zdania przyrząd do podpowiadania

Kto? co? - ot, na przykład pies.
wyraz pies **podmiotem** jest.

Co się z nim dzieje? co robi? - służy
To **orzeczenie**. Nie wiesz? Wstyd duży.

Jaki? lub: który? ile? czyj? czego?
Dobry. **Przydawka** jest to, kolego.

Gdzie? kiedy? odkąd? jak? czemu? po co?
To **okolicznik**: dniem (oraz) nocą.

Kogo? lub: czego? komu? lub: czemu?
To **dopełnienie**: panu (swemu).

ZASADY Z ORTOGRAFII

Pisownia wyrazów z "ó"

- "ó" piszemy w dopełniaczu l. mn. rzeczowników rodzaju męskiego:
 - o *butów, dębów, synów*
- w końcówkach: -ów, -ówna, ówka
 - o *Kraków, Tarnów, klasówka, pocztówka, złotówka*
 - o **wyjątki: zasuwka, skuwka**
- na początku wyrazów bardzo rzadko:
 - o *ósmi, ów, ówczesny, ówdzie*
- "ó" piszemy, gdy w formach pokrewnych wymienia się na: "o", "e", "a"
 - o *dwóch - dwoje, szósty - sześć, skrócić - skracać*
- "ó" pisane jest zawsze w wyrazach:
 - o *chór, córka, góra, kłótnia, król, krótki, kłódka, mózg, płótno, próżny, równy, późno, skóra, żółty, żółw, tchórz, próba, róż, spódnica, odór, cóż, na umór, protokół, który, w ogóle, wówczas*

Pisownia wyrazów z "u"

- literę "u" piszemy w wielu przyrostkach najczęściej spotykane to: -uch, -uga, -ulec, -un, -unek, -ur, -us, -uszek, -uszka, -utki:
 - o *leniuch, szaruga, hamulec, opiekun, rysunek, dzikus, garnuszek, staruszka, malutki*
- w końcówkach czasowników: -uję, -ujesz, -uje
 - o *kupuje, hamujesz, psuje*
- w końcówce: -uj w czasownikach
 - o *spróbuj, rysuj*
 - o **wyjątki: stój, bój, spokój, pokój**
- zawsze przez "u" piszemy wyrazy:
 - o *bruzda, chrust, dłuto, kłuć, kurtyna, płakać, pruć, tłumaczyć tłumok, żuraw, zasuwka, skuwka, humor.*

Pisownia wyrazów z "ż"

- "ż" piszemy gdy w innych formach wyrazów lub wyrazach pokrewnych wymienia się na: *g, z, ź, s, dz, h*
 - o *może - mogę; mrożony - mroźny; papież - papieski; mosiężny - mosiądz; mózdzek - mózg; drużyna - druh*
- w końcówkach: -aż, -eż rzeczowników rodzaju żeńskiego
 - o *młodzież, odzież, sprzedaż*
 - o **Wyjątki: twarz, macierz**
- po literach: *l, ł, n, r*
 - o *użyć, tżec, branża, rżysko*
- w partykule: -że
 - o *skądże, róbże, także, mówże, jakże*

- w wyrazach:
 - *gżegżółka, mżawka, żal, żur, żart, żyto, żenić się, żółty, żarłok, żuraw, żegluga, żyletka, żongler, żyrandol, żuk, żyrant, żubr, reportaż, żądać*

Pisownia wyrazów z "rz"

- "rz" piszemy gdy w innych formach wyrazów lub wyrazach pokrewnych wymienia się na: *r*
 - *dworzec - dworca; morze - morski; pierze - pióro*
- po spółgłoskach: *p, b, g, t, d, k, g, ch, j, w*
 - *przygoda, brzoza, mistrz, drzewo, krzyk, grzywa, chrzan, ujrzyć, wrzesień*
 - *wyjątki: kształt, bukszpan, kszyc (ptak), pszenica, pszczoła, gżegżółka, piegża*
- w formach stopnia wyższego i najwyższego przymiotników po wyżej wymienionych głosek piszemy: "sz"
 - *większy, młodszy, cieplejszy*
- "rz" piszemy w przyrostkach: *-arz, -erz*
 - *gospodarz, piekarz, macierz*
- "rz" piszemy w wyrazach: *rzut, rzeka, rząd, rzecz, rzadki, orzech, rzepa, rzeźba*

Pisownia wyrazów z "ch"

- "ch" piszemy gdy wymienia się na "sz"
 - *mucha - muszka, piechota - pieszo, ruchomy - ruszać, blacha - blaszka*
- "ch" piszemy w wyrazach:
 - *chory, chlustać, chwalić, chować, echo, chaos, chór, cholesterol, charakter, choleryk, chronologia, chirurg, chemia*

Pisownia wyrazów z "h"

- "h" piszemy gdy wymienia się na: *g, ż, z, ź, dz*
 - *blały - błazen, wahać - waga, druh - drużyna*
- "h" piszemy w wyrazach:
 - *hipoteza, heroizm, hipika, historia, handel, herbata, hańba,*
- "h" piszemy w wyrazach rozpoczynających się od: *hiper-, hypo-*
 - *hiperbola, hipokryta*

Pisownia z "ę", "ą", "en", "em", "om"

- "ę" wymienia się na "ą", "ą" wymienia się na "ę":
 - *wzięłam - wziąłem-, zacząłem - zaczęłam*
- w rzeczownikach l. poj. piszemy *-ą*, a w l. mn. *-om*
 - *idę z kobietą, daję kobietom*
- "ę" piszemy w bierniku l. poj. rzeczowników rodzaju żeńskiego:
 - *matkę, historię, mapę*
- "ę" piszemy w pierwszej osobie l. poj. czasu teraźniejszego:
 - *myję, szyję, sprzedaję*

- poprawnie czasownik "włączyć" w formie wielokrotnej brzmi "włączać", a jego pochodnymi są:
 - *załączyć - załączać*

Pisowania "nie" z różnymi częściami mowy

- "nie" z czasownikami pisze się osobno:
 - *nie ma, nie pił, nie był, nie rysował*
 - **wyjątki:** *niedomagać, niepokoić, niecierpliwic*
- "nie" z rzeczownikami pisze się razem:
 - *niepogoda, niewypał, niepalenie*
- "nie" z przymiotnikami w stopniu równym pisze się razem, a w stopniu wyższym i najwyższym osobno:
 - *niedobry, nie lepszy, nie najlepszy*
 - *niełatwy, nie łatwiejszy, nie najłatwiejszy*
- "nie" z przysłówkami pochodzącymi od przymiotników w stopniu równym pisze się razem, a w stopniu wyższym i najwyższym oddzielnie.
 - *niedobrze, nie lepiej, nie najlepiej*
- "nie" z przysłówkami pochodzącymi od innych części mowy pisze się rozdzielnie:
 - *nie bardzo, nie całkiem, nie zaraz*
- "nie" z liczebnikami piszemy oddzielnie:
 - *nie raz, nie dwoje*
 - **wyjątki:** *niejeden (w sensie wielu), nie jeden (hotel odwiedził)*

Pisownia "by" rozdzielnie

- "by" piszemy rozdzielnie po bezokoliczniku: *czekać by, uszyć by*
- "by" piszemy po imiesłowach biernych zakończonych na: *-no, -to skończono by, zamknięto by*
- *po wyrazach **winien, powinien**: winien by, powinien by*
- oraz po zaimkach przysłownych: *dłaczego by, dokąd by, tak by, którędy by, wtedy by, jak by* (w znaczeniu w jakiś sposób)

Pisownia "by" łączna

- "by" piszemy łącznie z osobowymi formami czasowników: *uszyłabym, wracałby, poszliby*
- z partykułami innymi: *anieby, niechby, czyżby, nużby, oby, bodajby*
- z wszystkimi spójnikami: *aby, aczkolwiekby, chybaby, ażeby, jakoby, gdyby, jakby, przecieżyby, żeby*

Pisownia z "i", "j" oraz "ii"

- "j" piszemy po spółgłoskach c, z, s wymawianych twardo:
 - o *sesja, lekcja, poezja, kolacja - kolacji*
- "ii" piszemy wtedy, gdy wyraz w mianowniku kończy się na -ia:
 - o *linia - linii, armia - armii, Maria - Marii*
 - o **wyjątki: ziemi, głębi, skrobi, rękojmi**
- "-i" piszemy, gdy wyraz kończy się na "-nia" po spółgłosce:
 - o *pralnia - pralni, powierzchnia - powierzchni*
- w dopełniaczu I. poj. w wyrazach typu: knieja, mierzeja, ukleja, Pompeja, breja; pisze się końcówkę -i:
 - o *knieja - kniei, breja - brei*
- w wyrazach pochodzenia obcego typu: idea, statua, kamea, Korea, orchidea; w dopełniaczu I. poj. piszemy końcówkę -i:
 - o *idea - idei, kamea - kamei*